

Trgovski potniki ali univerzitetni profesorji?

Zadnji moj prispevek v kolumni Umetnost preživetja je bil objavljen 27. decembra 2011 pod naslovom O zdravem razumu ne poroča nihče. V njem sem zapisal: »Ali si predstavljate, da bi bil zbor civilne družbe za samooskrbo, recimo, v Ljubljani? Da bi na tak zlet dobro mislečih, ki obenem skrbijo za bistven element nacionalne varnosti, prišel rektor Univerze v Ljubljani? Pozabite!« Na ta moj zapis, ki je tako ali tako iztrgan iz konteksta celote, se je oglasil mag. Gregor Jagodič, samostojni svetovalec za stike z javnostjo v kabinetu rektorja Univerze v Ljubljani: »Gospodu Komatu sporočamo, da so njegove domneve napačne in žaljive. Predlagamo mu, da trditev utemelji ali se opraviči.«

Ne mislim se opravičevati svetovalcu za stike z javnostmi v kabinetu rektorja Univerze v Ljubljani, četudi je samostojen. Opravičujem pa se osebno rektorju Univerze, hkrati pa bralcem kolumne, ker zaradi omejenega obsega nisem zapisal vseh dejstev, ki so me vodila k zapisu, ki naj bi bil napačen in žaljiv. Sledijo manjkajoča dejstva.

21. decembra 2011 je Katarina Holzl v imenu Ekocivilne iniciative (EKOCI) z elektronsko pošto zaprosila dekana Biotehniške fakultete prof. dr. Mihaela Jožefa Tomana: »Ekocivilna iniciativa in Slovenski forum za socialno podjetništvo želita 25. januarja 2012 organizirati konferenco na temo Oskrbimo Slovenijo – zagotovimo si hrano za jutri. Ekoci pripravljamo največjo prostovoljno ozaveščevalno akcijo o pomenu samooskrbe. Lani smo imeli številna brezplačna predavanja in druge aktivnosti. Za 25. januar 2012 nagovarjamo kot predavatelje Antona Komata, Sanjo Lončar, Meto Vrhunc, Ano Marijo Slabe in Petra Opeko. Zelo bomo veseli, če se bo pridružil tudi kateri izmed vaših predavateljev. Sami ne razpolagamo s sredstvi, zato vas bi prosili, ali je mogoče, da nam odstopite eno predavalnico 25. januarja 2011. V Mariboru smo imeli 250 udeležencev. Če potrebujete dodatne podatke, sem dosegljiva na telefonski številki ...«

Dve prilogi dopisa sta dokumentarili vsebino in pomen dogodka v Mariboru, kjer so bili rektor Univerze, dekan Fakultete za agrono-

mijo in nekaj njenih profesorjev. Toda ekoci so zaman čakali na odgovor dekana Biotehniške fakultete v Ljubljani. Ni ga bilo niti po e-sporočilu niti po telefonu. Dekanu se očitno ni zdelo vredno niti to, da uradno zavrne prošnjo. Izbral je molk kot način komunikacije s civilno družbo. Morda je bilo to zanj najbolje, kajti v hiši Biotehniške fakultete ima Oddelek za agronomijo, ki v nasprotju z mariborsko agronomijo sploh nima katedre za ekološko kmetovanje. Jasno da ne, kajti ljubljanski agronomski oddelek vodi prodekan, zaprisežen in gromoglasen zagovornik genske tehnologije. Stanje na ljubljanski agronomiji lepo opisujejo pisma študentov, ki že dlje časa krožijo po spletu. Pisma so anonimna, študentje že vedo, zakaj je tako. V nadaljevanju navajam odlomke enega izmed njih. Podpisana je Manca:

»Že kar nekaj časa na fakulteti opažam nasilno in zelo usmerjeno reklamiranje GSO. Predvsem imam v mislih prof. B. Javornika in prof. B. Bohanca. Preseñeča me namreč, da na vseh njihovih predavanjih ne smem izraziti nikakršnih pomislov o GSO. Če se opredeliš, si skeptičen do GSO ali si celo popolnoma proti, te profesorja označita za popolno budalo (dobesedno) oziroma nekoga, ki ne razume ničesar. Lahko si predstavljate, kakšno je potem pri njihju opravljanje izpitov. Sprašujem se namreč, ali niso profesorji osebe, ki študentu predstavijo pozitivne in negativne vidike znanosti. Ali mora študent svoje svobodomiselnost mišljenje in razmišljanje o neokrnjeni naravi in naravni genski raznovrstnosti zatreti, zato da bo ugodil avtoriteti? Ali niso profesorji tisti, ki nam predstavijo širino vsake stvari, da lahko študent sam izbere zanj primerno pot? Sprašujem se namreč, kako je potem mogoče, da takšne osebe nosijo titulo profesor? Kdo v tej državi, na ljubljanski univerzi, sploh preverja kakovost profes-

orjev? Ali moramo biti študentje res ovce, zato da opravimo izpit? Tega nasilnega predavanja o GSO glede na pogovore še z drugimi študenti ni le na naši fakulteti. Pri takem ravnanju profesorjev se resnično lahko vprašamo, kdo jih plačuje. Ali imamo na fakultetah trgovske potnike ali profesorje?«

Upam, da vam je po branju pisma študentke postalo jasno, zakaj Biotehniška fakulteta v Ljubljani ni niti odgovorila na prošnjo Ekocivilne iniciative, kaj šele, da bi gostila gibanje Oskrbimo si, ki dejavnost temelji na ohranjanju tradicionalnih varietet kulturnih rastlin, doma pridelani hrani in ohranjeni tradicionalni slovenski krajini. Ljubljansko srečanje je bilo torej zgolj pobožna želja navivnih aktivistov, zato rektor Univerze v Ljubljani seveda ni mogel priti na srečanje, ki ga je bilo nemogoče pripraviti. Cenim javno delovanje rektorja Univerze v Ljubljani, zato od njega pričakujem, da v imenu svobode znanosti naredi red v svoji hiši in zaustavi teror gen-teh enoumja, nad katerim se upravičeno pritožujejo študentje. Dobro vemo, da se enoumje hitro izrodi v brezumje.

Ampak nenavzočnost rektorja na srečanju, ki ga je bilo nemogoče pripraviti, ni moj edini »greh«. V zadnji kolumni sem namreč zapisal tudi: »Pojdite torej in zakupite obdelovalno zemljo, saj se v Skladu kmetijskih zemljišč zarašča kar 100.000 hektarov.« Tokrat je poskočila višja svetovalka Sklada Anka Stopinšek, ki je mnenja, da »je s podano izjavo prizadeta pravica oziroma interes Sklada«. Ne znam si razložiti te nenavadne obtožbe, lahko pa razložim, kako sem prišel do tega podatka. Torej, na mariborskem srečanju Oskrbimo Slovenijo – zagotovimo si hrano za jutri, 14. decembra 2011, sem v predverju Agronomске fakultete v Mariboru vprašal generalnega direktorja Direktorata za kmetijstvo Branka Ravnika in državno sekretarko MKGP Tanjo

Opozarja: **ANTON KOMAT**

Strniša, koliko kmetijskih zemljišč pravzaprav upravlja Sklad in dobil odgovor, da nekaj manj kot 100.000 hektarov. Zdrava pamet mi govori, da so vsa neobdelana zemljišča v zaraščanju. Ne, to pa ne, odgovarja birokratska logika. Sklad ima drugačne definicije glede zaraščanja. Pozna jo le sledeče definicije: »kmetijska zemljišča, porasla z gozdnim drevjem«, »kmetijska zemljišča, porasla z drevesi in grmičevjem«, »neobdelana kmetijska zemljišča« in le tisto, kar še ostane, so »kmetijska zemljišča v zaraščanju«. Ampak za božjo voljo in pri zdravi pameti, vsa kmetijska zemljišča, ki jih človek preneha obdelovati, se takoj začnejo zaraščati. Takoj! Gozd se nenehno poskuša razširiti na njivske površine. Vsakič, ko se človek umakne za korak, za enako dolg korak napreduje gozd. Med silama ne obstoji nikogaršnje ozemlje. Vendar gozd ne čaka umika človeka. Narava v strategiji vračanja gozda poskuša poseliti vsako ogolelo rastišče, celo mestne površine. Slovenija je pradomovina gozda in frontna linija med človekom in naravo so vedno bile, so in bodo njive. Na njih se dogaja drama zaraščanja, kot jo vidi človek, in sukcesije postopne obnove gozda, kot jo nenehno izvaja narava. Narave ne moremo tlačiti v birokratske izmišljotine.

Predlagam vsem, ki se počutijo užaljene, prizadete ali kakorkoli ogrožene, da že enkrat stopimo skupaj in začnemo resno reševati grozeči problem katastrofalne samooskrbe Slovenije. Zagotovite sami sebi in otrokom hrano za jutri; vzemite akcijo samooskrbe kot priložnost za sodelovanje, družite in povežite se; delite si znanje in spoznanje; upoštevajte sijajno znanje prednikov, kako preživeti v spremenjenih okoliščinah, ter njihova duhovna sporočila in izročila, saj se zgodovina ne začneja pisati na novo z vsako novo vlado.

Znebite se
strupov ...

www.njena.si

**Anton
Komat – varuh
narave**

Civilizacija na točki razcepa

Je svobodni raziskovalec, to pomeni, da ni v nikogaršnji službi, razen v službi narave. Je borec zanjo in njen varuh. Zadnja leta k svojim številnim »funkcijam«, od pisca in avtorja TV-oddaj do publicista in ne nazadnje tudi našega kolumnista, rad doda tudi, da je biozof. Z njim smo se pogovarjali ob nedavnem izidu njegove knjige Varuhi Vrbovega loga, ki je prava eko kriminalka, vendar njen srečni konec daje upanje, da je boljši svet še mogoč.

Tekst: **TINA HORVAT**, foto: **JAKA KOREN**

Vseskozi opozarjate na katastrofično dogajanje na planetu, vendar ima vaš roman Varuhi Vrbovega loga pozitivno sporočilo.

Knjiga je spoj južnoameriškega tipa magičnega realizma in bolj zahodnjaškega eko trilerja, dodal pa sem ji še slovensko duhovno tradicijo, legende in simboliko. V tej knjigi mrgoli simbolov, od Živinega tolmana do prepovedanega gozda in vrbovega loga. Sicer je roman zasnovan v obliki pravljice, ko na koncu zmaga dobro nad slabim in svet se vrta naprej.

●Kako to, da ste se tokrat odločili nagovoriti najmlajše? Ker je za nas, odrasle, že prepozno?

Ne, nikoli ni prepozno. Čeprav sta glavna junaka knjige najstnika, je namenjena vsem. V knjigi nastopajo otroci, ki jim z domiselnostjo in odločenostjo uspe ohraniti del narave, Vrbov log, odraslim dajejo sporočilo, da je še čas in upanje, da rešimo ta svet. Je sporočilo, da morda vsakdo od nas nosi v sebi svoj vrbov log, svoj fantazijski svet iz otroštva, za katerega se je vredno bojevati.

●Toda v resničnosti se ponavadi ne konča tako – v dolini Vipave so pred kratkim uničili 5000 vrb. Vi ste to označili za enega največjih okoljskih zločinov pri nas?

Ja, res je šlo za barbarski poseg, saj so 5000 vrb uničili skupaj z obrežno vegetacijo na kar 50.000 kvadratnih metrih in jo nadomestili s kamnometom in betonskimi brežinami. Naravni rečni ekosistem so spremenili v navaden odtočni kanal. Šlo je v bistvu za veliko prevaro. V imenu boja proti poplavam si je država nasilno prisvojila rečni ekosistem, vse zlo pa tiči v

enem od zakonov, ki je bil sprejet natanko zato, da so to lahko naredili. Pa veste, kako jim je to uspelo? Ker zakon brez posebnih postopkov dovoljuje le urejanje krajših odsekov, so ves vipavski rečni ekosistem uničevali počasi, po krajših odsekih.

●To je res državni cinizem prve vrste, a posamezniki se v podobnih položajih počutimo zelo nemočne. Kako naj ravnamo, kadar se zgodi kaj takega?

Predvsem moramo budno spremljati posege v naravo in se pridružiti zainteresirani javnosti ter včasih uporabiti tudi sodno pot za reševanje upravnih sporov. Pri tem pazimo, da ne zamudimo upravnih rokov za vlaganje pritožb. Druga pot je, da se organiziramo v skupino za pritisk. Brez takšnih skupin pravnih in nobeni družbi ni možnosti za kakšen poseben uspeh, saj so korporacije in vsi zainteresirani za nasilno prilaščanje naravnih virov zelo močni. Vse to je narejeno zelo prikrito in z že vnaprej narejenimi zakoni, da luknje v njih omogočajo zlorabe.

●Vaša življenjska zgodba je zelo zanimiva. Kot geolog in prevajalec ste delali v Iraku in v Rusiji, bili ste vodja projektov in zagotovo dobro zaslužili. Kako je v vas do-

zorela odločitev, da ste postali svobodnjak, in kdaj ste pravnih zaprav začutili potrebo, da je treba planet zaščititi pred plenilci?

Ravno takrat, ko sem se začel slabo počutiti v ustavljeni zaposlovalni hierarhiji, ki zatira vsakršno ustvarjalnost, sem v neposredni bližini doživel tri hude zdravstvene zgodbe, ki so zelo vplivale na mojo odločitev. Mojima znančema,

» Samo narava ima rešitve za vse, mi se moramo začeti učiti brati te rešitve in jih vgraditi v nov koncept družbe. To je biozofija. «

Primorcema, ki sta živela sredi vinogradov, je po nekaj njenih spontanih splavih ob rojstvu umrl otrok zaradi razvojne anomalije. Prav v tem obdobju so pri hčerki mojih drugih prijateljev ugotovili, da zaostaja v razvoju, nato pa sem med bivanjem v bolnišnici zaradi poškodbe očesa spoznal dva moška, ki sta počasi izgubljala vid zaradi avtoimune degenerativne bolezni mrežnice. Vse tri primere sem nekako povezal in naenkrat me je spreletelo, da imajo lahko skupni imenovalac – onesnaženost s pesticidi. Vse tri pripovedi sem potem objavil v svoji prvi knjigi Pesticidi – ubijalci življenja, ki je spodbudila izjemen odziv, predvsem v medijih in med politiki. Že dva meseca po izidu knjige je imela vlada izredno sejo o pesticidih, to imam kot svoj dosežek, in posnetek te seje še vedno hranim. Pred tem so pesticidi veljali za nujno zlo, nihče se ni zavedal posledic in nihče se sploh ni ukvarjal s tem kljub izjemno visoki stopnji onesnaženosti.

●Z vsem svojim delom opozarjate na katastrofalen odnos človeka s planetom in z vsemi nami. Kaj pa je po vašem mnenju najhujše?

Spet bom malo heretičen, a takšen pač sem. Moje največje in najmočnejše spoznanje zadnjega časa

je, da globalni trajnostni razvoj ni več mogoč. Civilizacija je na točki razcepa, v stanju kaosa in razkroja, ko vse uhaja izpod nadzora in ko sta mogoči samo dve poti. Prva vodi v nastanek nečesa povsem novega, v varnejšo prihodnost, druga pot v dokončni razkroj in razpad civilizacije. Dobesedno. Ko enkrat neka civilizacija uporablja vse svoje vire samo za zagotavljanje obstoja, potem zadostuje že rahel sunek od zunaj, da se sistem sesuje.

●Nekoč ste dejali, da bo zelo hudo, ko bo izbruhnila prehranska kriza. Kako blizu smo v Sloveniji?

V Sloveniji se dejansko kažejo zelo močna znamenja prehranske krize. Pa saj to sploh ni čudno. Po kvadraturi obdelane zemlje in po nizki stopnji samooskrbe smo čisto na repu Evrope. Zato bi morala biti največja in najpomembnejša prioriteta, da povečamo samooskrbo.

●Pri tem ne moremo računati na državo. Kaj sploh lahko naredimo posamezniki?

Pri povečanju samooskrbe dejansko posamezniki lahko naredijo zelo veliko. Kdor ima hišo, lahko negovano travico ali celo betonska korita zamenja z vrtilkom. Žalosten opažam, da je pri nas še vse preveč hiš obdanih samo s trato, kot da sta

Samo v naravi so vse rešitve.

elenjava in sadje
amota. Tistim,
živijo v blo-
u, svetujem,
aj se organizi-
ajo v društva
kupinskega
rtnarjenja, naj
akupijo ali naj-
ejo zemljišča in
ačnejo pridelovati
im več pridelkov. Pa ne
ako, da vsakdo obdeluje svoj
grajeni vrtiček. Na zahodu je zelo
priljubljeno skupinsko vrtnarjenje,
i pomeni tudi druženje, strokov-
a predavanja, piknike in izmenjavo
pridelkov. V Angliji imajo društva
a skupinsko vrtnarjenje, čakalna
oba, da lahko postaneš član, je včasih
ih pet let ali več.

Kako pa bi se dalo po vašem mnenju bolje organizirati kmete, da bi meščani po sprejemljivih cenah kupili lokalne proizvode?

Pravkar smo v Tezmem pri Mari-
voru končali pilotski projekt Urba-
ne brazde v okviru Evropske pre-
tolnice kulture. Kmetje so se v
okviru tega projekta povezali v za-
drugo, ki združuje vse njihove ak-
tivnosti, lahko bi rekli od vil do vi-
čic. Ta projekt sedaj res deluje in je
zelo uspešen. Poglejte samo primer
kruha. Prej je kmet požel pšenico
in jo prodal za sramotnih 120 evrov
za tono. Zdaj pa so kmetje ustano-
vili zadrugo, kupili mlin in pšenico
meljejo sami, nato spečejo kruh in

» Priznajmo
si končno, da je
globalizacija ponesrečen
eksperiment, v katerem
sta imela dobiček samo
korporacijski velekapital
in kriminal, kar je
pravzaprav isto. «

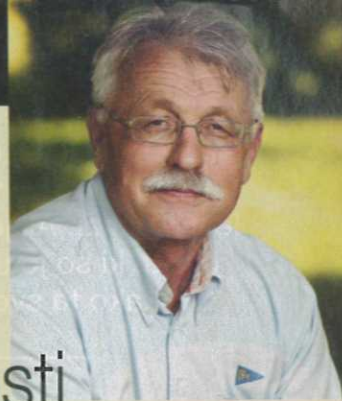
ga po sprejemlji-
vi ceni prodajo
šolam in posa-
meznikom na
tržnici. S tem
kmet dobi pre-
cej več denar-
ja za pšenico,
meščan pa plača
precej manj za ta
dober kruh iz nepo-
sredne bližine. V tem je
smisel vsega skupaj. Ves de-
nar ostane v lokalni skupnosti in vsi
so zadovoljni. Takšen bi moral biti
temelj nove kmetijske ekonomije.

● Ob vseh vaših »funkcijah« v boju za naravo berem tudi, da ste biozof. Kaj to pomeni?

Biozofija je modrost narave in živ-
ljenja in vsakdo je lahko biozof. Če
smo pozorni opazovalci, lahko v nar-
avi najdemo rešitve za vse proble-
me. Življenje planeta je imelo mili-
jone in milijone let časa, da se je pre-
skrbelo z vsemi možnimi prilagodit-
vami na spremenjene okoliščine.
Samo narava ima rešitve za vse, mi
se moramo začeti učiti brati te rešit-
ve in jih vgraditi v nov koncept druž-
be. To je biozofija. Dokler bomo
ravnali po starem, bomo, oprostite,
iz enega sranja drveli v drugo. Pri-
znajmo si končno, da je globalizacija
ponesrečen eksperiment, v katerem
sta imela dobiček samo korporacij-
ski velekapital in kriminal, kar je
pravzaprav isto. Njuni žrtvi sta nar-
ava in z njo tudi vsi mi, ljudje. ■

MOŠKA ROKA

Piše: Marijan A. Bauer

Novo leto lačno večnosti

Gospodične in gospe veste, da je
moški otrok, ki se neznansko
rad ukvarja s stvarmi, ki so daleč od
stvarnega življenja. Morda je tako
zato, ker je Eva nekoč segla po pre-
povedanem jabolčku in je bilo raja
nepreklicno konec.

Potem je bilo pač treba najti nekaj,
kar lajša vsakdanje pehanje za kru-
hom. Na primer razmišljanje. Skoraj
tri tisočletja je trajalo, da smo ljudje
ugotovili, da svet ni sestavljen iz štiri-
h elementov, zemlje, vode, zraka
in ognja (filmarji so pristržno dodali
petega, ljubezen), pač pa, da je vse,
kar je bilo, je in bo, nastalo iz nič.
V tako imenovanem Velikem puku,
ki je ustvaril dejanske štiri elemen-
te. Energijo, ki je lahko tudi Snov,
Prostor in Čas. Bilo je pred nekako
14 milijardami let. Milijarda gor ali
dol.

Prej, pravijo znanstveniki, ni bilo
ničesar. Čisto človeška zvijača je, da
razumljivo ni mogoče določiti, kje
je bil ta nič, kot ni mogoče določi-
ti niti, kje je nekaj, kar sploh ni nič.
Namreč današnje velikansko Vesol-
je, ki se je pred tistimi milijardami
let izvilo iz ene same točke. Groza.
Lahko smo le srečni, ker vemo, da
obstajamo. Da smo.

Nemarno je tudi, da te astronom-
ske, fizikalne in filozofske, bolj kot
ne moške igrače niso kar tako.

Če bi v to smer usekane dede
vprašali, kdo je zaznamoval dvajse-
to stoletje, bi glasovanje pokazalo,
da je bil to Albert Einstein. Možiček
z dolgimi lasmi, ki je včasih pokazal
jezik, slabo igral violino, medtem pa
dotuhtal kaj malega o Energiji, Sno-
vi, Prostoru in Času. In napisal naj-
bolj znano, najbolj elegantno, naj-
bolj zapomnljivo, na videz najbolj
razumljivo in morda najbolj usodno
enačbo vseh časov in prostorov. $E=mc^2$.
Energija je masa krat hitrost
svetlobe na kvadrat. Enačbo, katere
uporabna oblika, atomska bomba,
nas bo morda uničila.

Lasati Albert in drugi so se po
malem ukvarjali tudi s prostorom in
časom. Z ukrivljenostjo prostora, v
katerem je čas četrta dimenzija. Od
tega bolj boli glava kot takrat, ko on
bi, gospe pa seveda ne. Čeprav sluti-
jo, da se moški, neobgleni pod težo
vprašanj, na katera ne vemo odgo-
vorov, radi stisnemo. Skoraj v naroč-
je. Kot otrok.

To so velike, skrivnostne, sko-
raj nedoumljive stvari. Težijo k ne-
skončni majhnosti in majhni več-
nosti. Matematika, še ena igračka,
jih potrjuje, pamet, vzgojena v treh
dimenzijah, še do včeraj blodeča po
ploščati Zemlji, kjer padeš čez rob,
se ji upira. Da je vse še bolj zaple-
teno, je tu še Čas. Nekaj, kar naj bi
zaradi budilk, ur, koledarjev in no-
voletnega šampanjca vsi razumeli.
Skoraj prijatelj.

Pa ni čisto tako. S Časom so se še po-
sebnost velike težave. Voltaire je živel
veliko pred damami in gospodi, ki ta
čas v Cernu iščejo Božji delec, menda
poslednjo skrivnost vsega. Ta
slavni gospod je v imenu pomrlih,
živih in prihodnjih človeških gene-
racij zajokal: »Rodil sem se, živim v
času, vendar ne vem, kaj je čas, sem
na točki med dvema večnostma, a
nimam nobene predstave o večno-
sti; mislim, vendar nisem nikoli spo-
znal, kaj je to, kar naredi misel; ne
vem, zakaj sploh obstajam.«

Presunljivo. Čas in Misel. Čas, ki v
našem vesolju in življenju teče samo
naprej. In misel, ki s pomočjo spo-
mina lahko poseže nazaj v čas, ne
more pa pogledati v jutri.

Nekateri menda lahko. Če je tako,
ne bom nikoli razumel trume izde-
lovalcev horoskopov. Če res vidijo
naprej v čas, zakaj pri vseh planetih,
repaticah in supernovah ne pogle-
dajo, katera številka bo jutri zadela
na lotu. Izpolnijo listek, odpovedo
bedno službo ter si kupijo vilo z ba-
zenom in telesnim stražarjem.

Čas se očitno ne da. Na tisoče kav-
ljev pozna. Eden, ki me vedno znova
dotolče, je, da živimo samo danes.
Samo ta trenutek. Ta sekunda je že v
eni sekundi v malhi časa, naslednje
še ni. Življenje pred nami je temen,
neprediren zid časa. V nasprotju s
prostorom po času ni mogoče potova-
tati. On samo je. Kaj bo, ko ne bo
ničesar več, ko bo vesolje tako rekoč
izpuhtelo?

Se bo takrat ustavljal tudi čas? Za
koga? Za nikogar in za nič.

Ko se gospodične in gospe vsak
dan (večkrat) pogledujete ogledal-
ce, ogledalce, povej mi, pogledate
tudi v čas. V Čas, ki je tako velik,
in v življenje, ki je posamično tako
majhno. Ko to pišem, zunaj vzhaja
sonce in celo v senci časa je lepo, da
nas je nekaj vse skupaj ustvarilo.

Kar se dogaja živalim, se dogaja ljudem

Spominjam se pogovora pred številnimi leti med znancema. Prvi je bil pravnik, drugi je v tej vroči debati nastopal kot član lovske bratovščine. Pravnik je lovcu očital: »Kako moreš ustreliti ljubko srno? Kako si lahko tako neusmiljen, da jo mirno pogledaš skozi strelni daljnogled, pritisneš na petelina in ubiješ nedolžno žival?« Lovec se je poskušal braniti, toda pravnik je bil v obsodbi neizprosni: »Brezsrčnež si in povrh tega še sadist, ki ubija. Navaden morilec nedolžnih živali si!«

Lovec je poblede ob teh obtožbah, in ker ni spravil iz sebe niti besede več, sem vprašal pravnika: »Ali si morda vegetarijanec?«

»Ne, dobri pečenki se pač ne odrečem,« je mirno odgovoril.

»Torej greš v mesnico in kupiš meso?« sem nadaljeval. Prikimal je.

»Aha, ali veš kdo ubije prašiča, katerega meso ti pojješ?«

»Jasno, to store v klavnici.«

»No, ker si že pravnik, te bom vprašal še nekaj. Ali je tisti, ki poklicnemu morilcu plača umor neke osebe, skrivni umora ali ne?«

»Seveda, da je!« je odločno odgovoril pravnik.

»Torej ti je jasno, da s tem, ko kupiš kilo svinjine, plačaš tudi umor te svinje,« sem mu rekel.

Sedaj je bil pravnik v veliki zadregi. Zamomljal je le, da je to okrog mesa v mesnicah drugače, da gre pač za hrano ljudi, poskočil pa je lovec, ki je končno le prišel do besede:

»Kdor plača umor, je skrivni umor!« Potem se je obrnil proti pravniku in mu rekel:

»Edina razlika med nama je v tem, da si upam ustreliti žival, ti pa si navaden pezd, ker si tega ne upaš storiti in umor živali raje plačaš. Greš v mesnico in kupiš kilo mesa, nočeš pa videti, v kakšnih razmerah živijo živali, in nočeš vedeti, da je v ceni kile svinjine tudi znesek plačila za morilca te živali.«

Sprenevedanje s pečenko v ustih?

Stališče lovca mi je še danes bolj pošteno, kot je sprenevedanje tistih, ki si obližujejo od pečenke mastne ustnice, obenem pa rohnijo proti lovcem. Mnenja sem, da bi moral vsakdo, kdor uživa meso, najmanj enkrat v življenju sam ubiti, odreti in razkosati žival, s katero se hrani. Če bi ljudje videli, kako žive živali v množični reji, bi večina njih postala vegetarijanci. Tako se sprenevedajo in nočejo videti, kaj se dogaja izza visokih zidov velikih farm in klavnic. Za njimi se dogaja marsikaj hujšega, kot vidimo v cenenih grozljivkah. Živali so postale zgolj stvar, materialna dobrina, ki v obliki mesa zadovoljuje

naše potrebe. Ne vidimo več živali, ker gledamo meso. Pri tem pozabljamo, da to vsebuje celoten zapis trpljenja ubogih živali. Kdo nam daje pravico, da še vedno delimo živali na hišne ljubljence in tiste druge »domače živali«, ki so obsojene na grozljivo trpljenje množične reje? Ali je njihovo meso res lahko še sočno in mehko? Kaj je v njem? Po čem diši hrustljava pečenka?

Več etike v odnosu do živali

Poznam pravnico, odlično mlado žensko Tadejo Pirnat Battelli, ki si je za diplomsko nalogo izbrala temo »Problematika intenzivne živinoreje«. V uvodu je zapisala: »Rešitve za položaj živali v intenzivni reji obstajajo, problem je pomanjkanje politične volje po spremembi. Majhne spremembe za izboljšanje položaja živali v reji, kot so prepoved baterijske reje kokoši nesnic v neobogatenih kletkah od leta 2012, prepoved privezovanja telet in ozkih kletk za prašiče, že kažejo, vendar pomenijo le pomiritev NVO, ki so postale »preglasne« in katerim je kupec, od katerega je ves sistem odvisen, prisluhnil.« Mlada pravnica Tadeja Pirnat Battelli se bojuje za pravice živali, torej za več etike v odnosu do njih, kar bi hkrati znižalo zdravstveno in okoljsko tveganje množične reje pri človeku. Torej bi bila sprememba, ki jo predlaga, koristna za oba udeleženca, za žival in človeka.

Nesrečnice v neobogatenih kletkah

Poglejmo si živali v množični reji in začnimo pri kokoših. »Neobogaten kletka« (kakšen bedast izraz) je 550 kubičnih centimetrov prostora, ki si ga delijo štiri kokoši nesnice ali pet. Kletke v višini 40 cm so zložene tudi druga vrh druge do višine odraslega človeka. Za kotaljenje izvaljenih jajc je kletka nagnjena za osem stopinj. Kokoši ne morejo niti razpreti kril, živijo eno leto (v odprti reji kokoš doživi šest let) in zneso okrog 300 jajc. Tako se v Sloveniji proizvede 60 odstotkov jajc. Posledice te reje je kronično pomanjkanje kalcija, kar povzroča osteoporozo in zlome kosti (enaka usoda čaka

človeka, ki se hrani s takšnimi jajci). Živali nikdar ne vidijo sončne svetlobe, pogoste so okužbe dihal, solzenje oči in slepota ter izguba perja. Zaradi psihičnih motenj pri živalih prihaja do agresivnosti in kanibalizma, zato jim v prvih desetih dneh življenja skrajšajo kljune. Tak način vzreje je nova direktiva EU prepovedala, vendar je do izvajanja dopustna 12-letna »prilagoditvena« doba. Še dvanajst kokošjih generacij bodo srečnice čakale »obogatene kletke«, ki bodo imele 750 kubičnih centimetrov neoviranega prostora. Super! Pri piščancih za prirejo mesa je gostota živali izražena v 42 kilogramih žive telesne teže na kvadratni meter, tako rekoč 20 piščancev na kvadratni meter ali en piščanec na list A4-formata. Povprečna življenjska doba piščanca je manj kot šest tednov. Njihova krma je obogatena z vsemi mogočimi dodatki za hitro pridobivanje teže. Zaradi prehitre rasti je prekrvavljenost (angiogeneza) manjša, zato nastajajo nekroze. Gnjijojo pri živem telesu. Veliko piščancev je tako težkih, da pri petih tednih ne morejo niti stati, kaj šele hoditi. Četrtnina ima pohabljene noge in veliko jih umre zaradi zauzavitve srca.

Kako v resnici redijo svinje

Prašiči so zaprti v betonskih kletkah z jekleno ograjo. Svinji je odmerjeno 2,25 kvadratnega metra »neovirane gibalne površine«, a se ne more gibati. Lahko le stoji ali leži. Pri skupinski reji so zaradi poškodb dovoljena pomirjevala. Preventivno se krajšajo repi in porežejo zobje brez pomirjeval. Za te posege kakor tudi pri kastraciji se anestetiki ne uporabljajo. Predstavljajte si, da vam zobozdravnik odpili zob brez anestezije ali da vam brez naroke odstranijo moda. Povem vam, čisti užitek! Breja svinja je ukleščena v tako imenovani »prasitveni boks«, in ko skoti, pujske že pri starosti 28 dni odvezajo materi in potem jih čaka še 16 tednov življenja. Potem je zanje že krajši sprehod do vozila, ki jih pelje v smrt, lahko smrtonosen. Zaradi negibanja imajo namreč tako tanko srčno steno, da

Opozarja: **ANTON KOMAT**

pogosto pride do ruptur miokarda, dobesedno jim počri srce. Preventivna injekcija hormonov ublaži gospodarsko škodo, ki bi pri tem nastala. Hormoni pa končajo v mesu.

»Krasna« anemična teleta

Teleta imajo prav tako odmerjeno življenjsko površino. Politiki so domeli, da je za tele s 150 kilogramov žive teže dovolj kvadratni meter in pol površine, za tele do 220 kilogramov pa so odmerili 1,7 kvadratnega metra. Še nekaj za tiste, ki obožujejo belo telečje meso. »Belo« meso se naredi tako, da teletom v hrani odvzamejo železo. S tem postane teleta anemična, kupci pa dobijo »krasno belo« teletino. Tudi prašičje meso gre skozi »pripravo za trg«. Ker se, sedaj sila moderna, manj mastna svinjina med peko hitreje posuši, jo napumpajo s slanico in drugimi kemikalijami, ki ohranijo vlažnost in »izboljšajo« okus mesa, mimogrede pa s tem še povečajo njegovo prodajno težo za 10 do 30 odstotkov. Tako sta zadovoljna oba, kupec in mesar. To je neizpodbiten dokaz uspešnega delovanja svobodnega trga v kmetijstvu. Govedo pogosto kastrirajo brez anestezije, hranijo s suho hrano, ki jim onemogoči delovanje vampa, in kravam molznicam preobremenjujejo vimena. Telički so zaradi zakonov trga (beri dobička) prehitro odstavljani od mater. Tudi ljudje vse bolj na lastni koži občutimo, da pri grabljenju dobička ni časa za čustva. Lahko »izbiramo« med smrtjo od lakote ali zastrupljenost ob polni skledi. Reši nas le lokalna sonaravna pridelava hrane.

Popis uspehov tržno usmerjene živinoreje seveda daleč presega obseg te kolumne, lahko bi nadaljevali o trpljenju živali med prevozom ali z okoljskimi in zdravstvenimi posledicami. Pravnica Tadeja Pirnat Battelli v diplomski nalogi predlaga veliko sprememb zakonodaje, kar bi izboljšalo razmere živali v množični reji. Upam, da ji bodo odgovorni prisluhnili. Kajti z mesom živali iz množične reje tudi oni in njihovi otroci v telesa vnašajo vse tisto, kar so živali doživele med trpljenjem. Kar se dogaja živalim, se dogaja ljudem.

Piše: ANTON KOMAT

O zdravem razumu ne poroča nihče!

15. decembra 2011, zjutraj, sem na spletu pregledal včerajšnje novice in med najudarnejšimi našel: dnevni povzetek medsebojnih obtoževanj in sprotnih nakladanj strankarskih prvakov, neskončne vremenarske napovedi o koalicijski kombinatoriki in umotvor, da je sedanja »poškodovana« mentaliteta ljudi posledica bremen preteklosti izpred dvajsetih let in več. Mimogrede sem izvedel, da je neka tolpa nekje oropala neko draguljarno in da so na drugem koncu sveta reševali dva prestrašena turista iz deroče reke. Bil sem ogorčen, ko so mi sporočili, da je neka igralka prodala zaročni prstan, in nevarno poskočil od veselja, ker neki pevec napoveduje uspeh svojega novega albuma.

Med njimi so bile tudi dolgočasne, kot so: »pozornost« trgov ob reševanju evra, nadaljnje upadanje slovenskega BDP in priprava nove socialne zakonodaje, ki bo sklestila še zadnje ostanke solidarnosti. Med vsemi temi napadi manipulatorjev na zdrav razum sem le našel nekaj tehtnega, in sicer dve vprašanji: ali smo v resnici za demokracijo ali smo za nekaj, kar je bližje totalitarizmu? Ali smo za človekove pravice ali pa imamo raje manj človekovih pravic in polne želodce in službe? Bedna in bedasta vprašanja in umetno postavljene dileme v času, ko je demokracija le izgovor za novi totalitarizem finančnih elit in ko se bomo nezaposleni in praznih želodcev jezni spraševali, kam neki so izginile temeljne človekove pravice? Če se bomo sploh spomnili, katere so to?

Civilno gibanje Oskrbimo Slovenijo

Sporočila, ki odvrtačo pozornost in izklaplajo zdrav razum, so postala najpomembnejša, ker so temelj napadov na zdravorazumsko kategorijo človeškega duha. Zato je toliko spodbudnejše, da se je v sredo, 14. decembra 2011, v Mariboru zgodilo prav to, popolna afirmacija zdravega razuma. O tem seveda ni poročal noben medij. Kje pa, kaj vam pa je, kje pa živimo? To bi kršilo osnovno zapoved medijske manipulacije z zavestjo ljudi, zato je moja naloga, da osvetlim ta izjemno pomembni dogodek za Slovenijo in državljane.

V sredo se je v Mariboru začela akcija civilne družbe »Oskrbimo Slovenijo«, lokacija Univerza v Mariboru, Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede, Auditorium Magnum. Največja predavalnica je gostila toliko udeležencev, da je pokala po šivih. Med udeleženci so bili: rektor Univerze v Mariboru, dekan Fakultete za kmetijstvo in biosistemske vede, številni profesorji te fakultete, močna delegacija MKGP, člani občinskih uprav in številni predstavniki organizacij civilne družbe, ki se zavedajo pomembnosti samooskrbe s hrano v Sloveniji. Ali si predstavljate, da bi bil zbor civilne družbe za samoos-

krbo, recimo, v Ljubljani? Da bi na tak zlet dobro mislečih, ki obenem skrbijo za bistven element nacionalne varnosti, prišel rektor Univerze v Ljubljani? Pozabite! Da bi na tak dogodek prišel predstojnik ljubljanske agronomije, sicer zapriseženi in gromoglasni zagovornik genske tehnologije? Kje pa, to je čista znanstvena fantastika. Da bi na tak dogodek prišli novinarji vodilnih televizijskih hiš? Nepredstavljivo, kar se je potrdilo tudi v Mariboru. To ni smela biti novica dneva niti ne običajna novica, ker je subverzivna, ker vnaša optimizem in samozavest ljudi, ker je dramilo k akciji, ker presega duhovno paralizirano ljudi.

Ampak v Mariboru se je zgodilo prav to, aktivacija vrednot in obujanje zgodovinskih tradicij preživetja slovenstva. Zato je po mojem mnenju duhovna moč Maribora svetlobno leto pred Ljubljano, ki postaja vse bolj leglo zastoja, promocije že davno preseženih zamisli in brlog oportunitizma najslabše vrste. Prebujena Slovenija se začne na drugi strani trojanskega prelaza, v pokrajini od Celja pa do Maribora.

Hočemo 100-odstotno samooskrbo

Če hočem opisati sporočilo mariborskega srečanja, je najbolje, da uporabim kar besede aktivistov: »Ne delujemo kot politična stranka, ampak si vsak član prizadeva, da sodeluje kot posameznik in pri svojem delu v vsakdanjem življenju dela dobro s pozitivnim pristopom zase, za družno, lokalno skupnost in širše. Z upoštevanjem tradicije, nadgradnjo novega znanja in povezovanjem v dobro narave in ljudi. Skupaj smo ugotovili, da če hočemo biti neodvisni, svobodni in srečni, moramo sami poskrbeti za prehransko, energetsko in zdravstveno samooskrbnost. Odločili smo se, da se bomo najprej aktivno vključili in udeležili z drugimi 100-odstotno samooskrbnost s sonaravno pridelano hrano. Z izobraževanjem in povezovalnimi aktivnostmi, prikazom dobrih praks, vključitvijo naprednih strokovnjakov in spodbujanjem pridelave hrane pri otrocih, odraslih, vrtničkarjih, kmetih, v institu-

cijah, skupinskih pridelavah hrane, lokalnih skupnostih in širše, vse s ciljem, da bomo v Sloveniji dosegli 100-odstotno samooskrbo s hrano v prihodnosti. Najprej bomo udeležili in povezali vse v Sloveniji, ki že delajo dobro pri samooskrbi s hrano, in navdušili k samooskrbi vse, ki si tega želijo, pod entnim naslovom akcije – Oskrbimo Slovenijo!«

Angleži imajo nacionalni program

Tega, kar so sprejeli Angleži kot nacionalni program samooskrbe, s katerim se hočejo do leta 2030 približati 100-odstotni samooskrbi, ali pa Američani, ki uvajajo »Vrtove preživetja« in ki je ta čas šele pobožna želja resolucije MKGP z 8. decembra 2010 »Zagotovimo si hrano za jutri«, se sedaj lotevamo v širokem družbenem gibanju. Tako kot je potekala akcija »Očistimo Slovenijo«, kjer je mala skupina aktivistov poglala v gibanje množice. To je v sedanjih kaotičnih časih edina rešitev za nakopičene družbene probleme. Ne pričakujemo ničesar od politikov in jih pustimo, da se v miru igrajo v peskovniku, kjer drug drugemu podirajo kupčke iluzij, ki jih poprej za drag denar prodajajo državljanom. Prevzemimo odločitve v svoje roke in zgradimo vzporeden sistem, ki bo deloval v dobro vseh ljudi. V samooskrbi s hrano to obsega številne aktivnosti: od semenske knjižnice, ki bo reševala semena tradicionalnih varietet kulturnih rastlin, ki so mimogrede temelj prehranske suverenosti; do zasedanja vseh razpoložljivih zemljišč, balkonov in teras, vrtov in njiv, kmetij in gozdov; v oblikah šolskih vrtov, urbane hortikulture, skupinskih vrtov in gradnje ekoloških vasi; z uporabo katerihkoli, bodisi permakulturnih, ekoloških ali biodinamičnih načinov pridelave; predvsem pa s ciljem ozaveščanja lokalne skupnosti in restavracije tradicionalne kulturne krajine slovenstva. Pri tem so dovoljena vsa legalna in legitimna sredstva.

Samooskrba kot priložnost za vas

Pojdite torej in zakupite obdelovalno zemljo, saj se v Skladu kme-

tijskih zemljišč zaračča kar 100.000 hektarov, zgradite si eko vasi, saj imamo pravico, da živimo po svoje, drugače od vsiljenega sistema ropanja narave in suženjskega izkoriščanja človeka. Zagotovite sami sebi in otrokom hrano za jutri, kajti za vas ne bo nihče poskrbel; vzemite akcijo samooskrbe kot priložnost za sodelovanje, družite in povežite se in si delite znanje in spoznanja; upoštevajte sijajno znanje prednikov, kako preživeti v spremenjenih okoliščinah, in njihova duhovna sporočila, saj se zgodovina ne začneja pisati z vsako novo vlado. Samozaposlujte se v okviru družbenega podjetništva in novih kooperativ, v mreži povezanih lokalnih skupnosti in boste preživeli vse preizkušnje težkih časov, ki prihajajo nad nas. Spoznajte, da je dragocena vsaka krpa plodne zemlje, ne pa dragi avtomobili, ki na koncu vsi končajo zarjaveli na odpadu; spoznajte, da napredek ne temelji na tekmovalnosti in sovražnosti, ki vodita v vojno vseh proti vsakomur in vsakogar proti vsem. Spoznajte ključno razliko med besedama porabiti in uporabiti, prva beseda pomeni brezglavo noro potrošništvo in novo zadolževanje, h kateremu nas nagovarja ta predpraznični čas; druga prinaša varno prihodnost.

Živimo v usodnem trenutku človeške zgodovine in veliki Albert Einstein je preroško zapisal: »Doživeli bomo usodo, kakršno si bomo zaslužili.« Mi si moramo pisati zgodovino, ne pa centri moči, ki manipulirajo z nami. Ali bomo torej še vedno tekmovali in se uničevali med seboj ali pa bomo končno le spoznali, da je temelj preživetja sodelovanje med ljudmi? Ne pozabimo, da smo bogati, le dokler imamo drug drugega. Da nismo lačni, dokler niso lačni vsi. Da smo kot drobna semena, ki zrastejo v rastlino, ki na koncu spet obrodi nova semena in tako naprej v večnih krogih življenja. Vzpostavimo kulturo življenja, ne kulturo smrti. Bodimo del življenja in ne sodelujmo v ustvarjanju peklenškega sveta trpljenja in umiranja, ki ni po meri človeka. To je sporočilo Maribora 14. decembra 2011 in tudi moje voščilo vam ob novem letu.

Vipavska dolina – Dobičkonosni projekti poplavne (ne)varnosti

Kadar govorijo o kriznem dogajanju, govoričijo predvsem o finančni krizi, admiranju socialne države, rastoči brezposelnosti in vse večjem razslojevanju družbe ter razkroju vrednot. Storitni ne morejo nič, kajti uokvirjanje problema uokvirja tudi rešitve. Niti omenjajo pa ne diverzije brezvestnega in brezbriznega kapitala, ki ga žene dobiček in barbarsko uničuje človekovo življenjsko okolje. Govorim o vse bolj številnih ekoloških zločinih, ki se dogajajo na Slovenskem, in enega izmed njih je odlično opisal biolog Peter Valič.

Njegov prispevek je objavilo glasilo Ribič (št. 10/2011). Ko človek prebere to besedilo, ne more verjeti, da se taka barbarska dejanja dogajajo v 21. stoletju pri nas. Pa se, in to z davkoplačevalskim denarjem in pred očmi javnosti, ki jih zmanipulirana z »velikimi« političnimi temami in v boju za golo preživetje niti ne opazi. V tem je srž problema ekoloških zločinov, ki se lahko pojavljajo le v družbi razkroja kot ena izmed hudih posledic katastrofalnega stanja, v katero je zabredla družba. Uničevanje narave in človeškega okolja je zgolj fizična podoba razkroja družbenih vrednot in priorit. So le slika razpada imunskega sistema družbe, ki je zbolel za posebno obliko aidsa, ki se imenuje pohlep in ima klinično obliko grabljenja dobička za vsako ceno.

Spomeniki svoje debilnosti

Odnos oblasti do narave lahko preverimo že iz vozila, če opazujemo vodotoke, ko se vozimo po pokrajini. Trajnostno naravnana demokratična oblast nam ponuja pogled na vodotoke, ki vijugajo po pokrajini, ki jih obraščajo poplavni gozdi, loke in obrežno rastlinje. Obsežnih regulacij in trganja parcel iz poplavnih lok in izlivnih površin ne opazimo. Nižinske reke svojo nedotaknjenost obilno vračajo, z visoko podtalnico med sušo in precej nižjim nihanjem vodostaja med naraslo vodo. Take reke so nam podarili predniki in taki krajinu pravimo tradicionalna slovenska krajina. Oblast kapitala pa nam razstavlja spomenike svoje debilnosti, reke so uravnane v kanale, zabetonirane ali obmetane s kamnometi in vsa vegetacije je posekana. V pokrajini ni več dreves in najvišja rastlina je zapovedana koruza. Dobičkonosen motiv »hamburger pokrajine« je viden na vsakem koraku. In temu pravijo urejanje pokrajine in povečanje poplavne varnosti. Norčevanje iz zdrave pameti in debela laž!

Ne obljubljeni raj, ampak grozota

Biolog Peter Valič nas vodi skozi Vipavsko dolino, vendar ne bremo potopisa skozi »rajski vrt« obilja, kakor so ga nam obljubljali nekdanji načrtovalci »napredka« (1984/85), pač pa popis grozot, ki se danes dogajajo ob strugi Vipave. Vipavi ne grozi pohlep po prodanih kilovatnih urah, tako kot grozi Soči in Idrijci, pač pa pohlep po prodanih bagrskih urah, tako kot je na avtocestah. Pa še izvajalec je isti, in to je izjemno pomembno vedeti. Bodi mo pozorni, da se je gradnja avtocest v glavnem končala in da sedaj lahko pričakujemo agresijo težke mehanizacije na bregovih rek. Vse v imenu javnih del in pod krinko reševanja problema poplavne varnosti. Začetno navdušenje pri gradnji »rajskega vrta« Vipave se je zaradi pomanjkanja denarja kmalu končalo, sledil je petindvajsetletni mir. Kljub vsemu je bila Vipava regulirana, s Hubljem vred, v dolžini 14 kilometrov, od Vipave do Kasovelj. Čudežno je preživelo le nekaj otokov poplavnega gozda. Toda porušeni vodni režim in uničena obrežna vegetacije sta pustila posledice. Pojavile so se poplave, ki jih prej ni bilo, in hude suše, ki jih prej niso poznali, obenem pa je moč burje odpihnila najmanj poldrugi centimeter prsti. Namesto »rajskega vrta« smo dobili sušo v zgornjem toku reke in poplave v spodnjem toku ter erozijski prsti. Kopičenje posledic nespametnih posegov v vodni režim je naplavilo nove nore zamisli o dokončnem reševanju »problemov« z Vipavo, kar bo kmalu pomnožilo vse probleme, poplave, suše in še hujšo erozijski prsti. Toda, komu je to mar, pomemben je le denar. Najprej se problem izmisli, potem se s »reševanjem« problem razmnoži v probleme, sledijo »reševanja« problemov in tako naprej v nedogled, denar pa priteka v vse večjih količinah, vse do zloma. Enako kot pri finančnih prevarah narediš donosen trg, pritegneš denar in steče »catch the cash« vse do zloma držav, podjetij in vlagatelj. Zločinci ostane-

jo nekaznovani, njihov dobiček pa je na varnem v davčnih oazah.

Srečni ob poplavah Vipave?!

Prevaranti »trga poplavne varnosti« so najbolj srečni ob dolgotrajnem deževju, ki kani povzročiti poplave. Če že ni poplav, vselej najprej testirajo občutljivost lokalne skupnosti na rušilne posege v naravo in voljnost oblasti, da odpre možno z denarjem. Taki testi se ponavadi skrivajo pod izraz »pilotski projekt«. Če kaže dobro, se začne zares in biolog Peter Valič opisuje, kaj se ta čas dogaja ob Vipavi. Na delu Hublja, kjer ni nikoli poplavljal, so odstranili vso vegetacijo, počistili bregove, odstranili naplavine in zravnali tolmune. Večja hitrost vodovja Hublja je že v naslednji zimi naplavila v Vipavo pred mostom v Dolenjah vse, kar lahko naplavi reka. Ozko grlo je sedaj postal most. Ko je reka zaradi tega preplavila zid, ki je usmerjal Hubeljski Ajdovščino, je vodovje od zgoraj navzdol »olupilo« slabo zgrajen zid – uradno tolmačenje »prodajalcev« poplavne varnosti je bilo, da je reka spodjedla zid. Torej je treba dodatno zabetonirati temelje in ga v celoti obnoviti vzdolž celotnega mesta ter zravnavati vse tolmune. Super biznis! Enako kot Hubelj so uničili skoraj kilometer struge Močilnika, kjer voda ni ogrožala nikogar in ničesar.

Posledice posegov v vodotoke so jasne, v letu in pol so v Vipavski dolini imeli kar trikrat »stoletno« vodo. To je najboljši dokaz, da je ekološkim kriminalcem posel popolnoma uspel. Seveda se bodo v javnosti spet izgovarjali na klimatske spremembe, obilje rečnega voda, zaraščene bregove in podobne oslarije. Toda »projekt poplavne varnosti« se seveda nadaljuje dolvodno, ker so kot posledica posegov sedaj ogrožena naselja Orehovlje, Renče in Miren. Za začetek je bilo treba takoj posekati vse drevje, tudi stoletne orjake, in to v dolžini 3500 metrov. Konča bilanca »borbe« proti poplavam je sledeča: posekanih 50.000 kvadratnih metrov grmovnih površin, podrtih najmanj 5000

Opozarja: ANTON KOMAT

dreves, 3000 kubičnih metrov vgrajenih skal in meni neznanu številu opravljenih bagrskih ur. Nimam besed! In sedaj še citat iz uradnega poročila MOP, ki s tem le dokazuje, da odgovorni nimajo pojma, zakaj sedijo v instituciji s tem imenom.

Barbarstvo pod kozmetiko demokracije

»Izvedena dela sicer ne bodo preprečila poplav ob takšnih padavinah, kot so bile v septembru 2010, pomenijo pa urejeno stanje vodotoka in načrtovano prevodnost glede na normalne padavinske razmere.« Povedano drugače, »načrtovana prevodnost« ni nič drugega kot še hujše poplave v spodnjem delu Vipave. Poslovni cilj uzurpatorjev poplavne varnosti je dosežen. Da o prodaji hlodovine in grmovne biomase, gruča in proda niti ne govorim.

Izvajalec barbarskih posegov v ekosistem Vipave, ki tako ali tako nima zamisli mlajših od pol stoletja, in njegovi pajdaši v državnih organih se vedejo, kot da ne vedo za obstoj Evropske vodne direktive. Ali pa se nanjo preprosto požvižgajo po načelu, kdo nam pa kaj more! Toda gospodje tako ne bo šlo več naprej, javna sredstva se ne morejo porabljati za to, da povečujejo poplavno ogroženost, povzročajo kmetijske suše, uničujejo tradicionalno krajino, ubijajo ogrožene vrste, skratka ogrožajo naravo in preživetje ljudi.

Upal sem, da so nas velike poplave leta 2010 preprečile o najmanj dveh bistvenih spoznanjih, prvo je, da imamo velik problem poplavne varnosti, drugo spoznanje pa bi strnil v opozorilo, da v imenu nacionalne vodne varnosti takoj ustavimo to zločinsko početje. Dovolj imam pogoltnožev, ki v imenu svojih polnih riti uničujejo prihodnost otrok!

Med italijansko okupacijo Primorske, ko so bili na oblasti fašisti, je bilo sekanje dreves ob rekah prepovedano. Naša »demokratična« oblast to danes financira z našim denarjem. Ali potrebujete še kakšen dokaz za barbarstvo, ki se skriva pod kozmetiko demokracije? Diktatura sodobnega kapitala je očitno bolj uničevalna za naravo kot diktatura fašizma!

Pa saj to ne more biti res!

Dva dogodka 14. septembra 2011 lepo kažeta kaotičnost slovenske politične krajine. Državni zbor se je odločil, da bodo odslej v svoji najbolj znameniti menzi v državi poslanci jedli tudi ekološko pridelano hrano. Pa saj to ne more biti res! Seveda, da ni res, ker odločitev obsega le desetino zelenjave v parlamentarni kuhinji in še ta bo uvožena! Da, prav ste prebrali, uvožena!

Državni zbor se je v tem primeru držal zakona o javnih naročilih (joj, ko bi bili poslanci povsod tako dosledni, saj se ne drže niti sklepov ustavnega sodišča) in posel je dobilo neko trgovsko podjetje, ki to hrano uvaža. Upam, da iz Padske nižine! Poskočili so ekološki kmetje, in to upravičeno. Bili so ogorčeni, ker država samooskrbo s hrano promovira samo na papirju, pri konkretnih nakupih pa se odloča v korist trgovcev in drugih prekupčevalcev. Kje je tukaj promocija domače pridelave in z njo povezanega izboljšanja katastrofalne samooskrbe, ki jo imamo danes v Sloveniji? Od državnega zbora tega filma ne boste videli, definitivno in dokončno. Državni zbor, sicer paradija demokracije in parada strankokracije, pač ne bo podpiral nekonkurenčne domače pridelave. Je torej na strani nevidnih trgov, ki te stvari urejajo tako abstraktno, da je danes ves svet v dreku, finančnem, energetskem, prehranskem, zdravstvenem in klimatskem.

Edini podpore vreden kmetijski minister v zgodovini

V drugem dogodku tistega 14. septembra 2011 pa je bil akter kmetijski minister Dejan Židan, ki je na Vače povabil številne župane in jim predlagal sodelovanje pri izboljšanju deleža domače pridelave v preskrbi javnih zavodov, kot so šole, vrtci, vojska, policija, pravosodje, bolnišnice in druge javne institucije. Pravzaprav je bila na Vačah skupna seja predsedstev SOS in ZOS, na kateri je bila glavna tema problem samooskrbe Slovenije. Ampak to sploh ni bistveno. Bistveno je, da je sedanji kmetijski minister prvi v dvajsetletni zgodovini samostojne Slovenije, ki je vreden vse podpore in spoštovanja. Vsaj dosedanje njegove poteze govore v popolno podporo zapisanemu. Bolje, da se ne spomnim, kakšne modele smo poprej imeli na tem položaju!

Torej smo na isti dan dobili dve popolnoma nasprotni sporočili oblasti. Ne sprašujte se, kako je to mogoče. V Sloveniji je tako ali tako vse mogoče. Mogoče je tudi nemogoče.

Skakanje na razne vlake

Te dni je v Sloveniji (vsaj med politiki, ki že dolgo nimajo nobenih zamisli niti misli) zelo aktualno skakanje na razne vlake, recimo nemško-francoskega. Si predstavljate, da stojite na železniški postaji in mimo pelje vlak, ki po voznem redu na vaši postaji nima postanka. Ker pa si neznosno želite popeljati prav s tem vlakom, zdrvite za njim in hop na zadnji vagon. Nekako tako, kot ste gledali v starih filmih o brezdomcih, ki se skrivajo v podvozih vagonov, ali pa danes kje v Pakistanu ali Bangladešu, kjer se tlačijo na strehe.

Poslanci bodo jedli uvoženo ekološko hrano in ne slovensko

Toda skakanje na vlake ni od včeraj. Dejstvo je, da smo z osamosvojitvijo skočili na zadnji vagon kompozicije turbo kapitalizma, ki je že takrat drvela v globalno krizo, nas do danes še vedno ni streznilo. Morda pa so si »fani« naših športnikov prav zato nezavedno vzeli za svoj, sicer še vedno ne dovolj pojasnjeni navijaški krik: »Kdor ne skače, ni Slovenc!«

Prehranska in ne finančna kriza!

Kakorkoli že, upam, da nam bo zadnji vagon samomorilske kompozicije, na katerega smo skočili, kmalu uspelo odklopiti in se bomo tako rešili katastrofe. Kajti v jedru globalne katastrofe ni finančna, pač pa globalna prehranska kriza. O tem sem že velikokrat pisal in tega zdaj ne bi ponavljal. Skratka, po skoku na zadnji vagon kapitalizma smo si dali duška potrošništvu in v tej butasti evforiji pozidali več kot 100.000 hektarov najboljše obdelovalne zemlje. Kdo pa je takrat premišljal o samooskrbi državljanov?

Kdo pa je takrat razmišljal o dejstvu, da je realni kapitalizem propadel hkrati z veliko krizo leta 1929? Realni kapitalizem namreč temelji na realnem gospodarstvu in na protestantski etiki, ki ga je povzdignila na prvo mesto po učinkovitosti med družbenimi sistemi. Pozabljena pro-

testantska etika pa temelji na »odlaganju užitka« (postponement of gratification), torej na pripravljenosti lastnika kapitala na zavestno odrekanje zapravljanju na račun vlaganja v širitev proizvodnje. Kdo pa danes še tako razmišlja, lepo vas prosim. To, kar se nam danes predstavlja kot kapitalizem, je le golo špekuliranje z vrednostnimi papirji brez vrednosti in kupovanje užitkov na kredit, ki ga bodo odplačevali še naši pravniki, da o uničeni naravi in rastoči brezposelnosti niti ne govorim. Skratka po skoku na zadnji vagon smo začeli po vsej širni Sloveniji graditi megalomanske trgovske centre po načelu megamarket v vsako vas, po možnosti vsaj dva ali pa tri, da bo delovala konkurenca. Tu pa se začneja vstop v prehransko krizo. Slovenija, ki je na repu EU pa površini obdelovalne zemlje na prebivalca, ima danes eno največjih površin trgovskih centrov na prebivalca. In kar je pri tem najnevarnejše, prevladujoča je iluzija, da bodo ti megamarket vedno in večno do roba napolnjeni s hrano.

Kaj je že to slovenski zajtrk?

Zato že danes predlagam, da strehe megamarketov zamenjajo s steklenimi strehami in da te centre potrošniške blaznosti čim prej spremenijo v rastlinjake. Bodo vsaj malce koristili pri reševanju prehranske krize, za katero je edina neznanka le datum njenega izbruha.

V tej točki vstopi edini pametni minister, ki smo ga imeli v svoji dvajsetletni zgodovini, sedanji kmetijski minister Židan, in državljane opozarja, da je pred vrati globalna prehranska kriza in da moramo takoj ustaviti samomorilsko pozidavo plodne zemlje, da je treba nujno povečati samooskrbo dežele, podpirati postavitev novih tržnic, pospeševati prodajo kmetov na domu in njihove dopolnilne dejavnosti ter podpirati razvoj urbanega vrtnarstva. Za uvod in vzgled bi bilo treba stvari najprej urediti kar na državnem dvorišču, pri preskrbi javnih zavodov, kot so šole, vrtci, vojska, policija, pravosodje, zaporji, državna uprava, ki za prehrano zaposlenih uporabljajo proračunska sredstva. Jasno, za vzgled dr-

Opozarja: **ANTON KOMAR**

žavljanom, da država misli resno. V tej smeri je naravnana akcija MKGP, ki naj bi potekala 18. novembra v slovenskih vrtcih, kjer bodo najmlajšim prvič ponudili tradicionalni slovenski zajtrk. Kaj je že to?

Kontaminirana hrana iz Padske nižine

Toda slovenski parlament se kot pijanec plota drži Zakona o javnih naročilih in izbere dobavitelja uvožene hrane. V jedru problema je torej Zakon o javnih naročilih, ki je pravi biser pravniške šlamastike. Še en biser iz zakladnice hipertrofije normativizma. Saj veste, da imamo več kot 800 zakonov in menda kar 13.000 podzakonskih aktov. Groza! Kdo to bere? Že v antičnem Rimu je veljalo načelo, da je najbolj lopovska država tista, ki ima največ zakonov. In ubogi solniki in drugi naročniki javne prehrane so seveda našli neko odvetniško pisarno, ki je za dober honorar seveda, napisala »tolmačenje« zakona, ki se je po načelu »copy/paste« s svetlobno hitrostjo razširilo po deželi. To unikatno tolmačenje pravnega žebanja je seveda odpihnilo še tiste zadnje kmete, ki bi morda želeli dobavljati hrano javnim ustanovam. Dolžan sem odgovoriti še na zadnje vprašanje, ki se vam morda prikazuje v mislih: zakaj je slovenska hrana dražja od uvožene? Odgovor je preprost, uvožena hrana je že kot pridelek subvencionirana od držav izvoznik, potem vstopijo dumping cene trgovskih verig, ki vstopajo na slovenski trg, in tisto bistveno, cenejše uvožene hrane ne bremene eksterni stroški. Primer je prehrana otrok v osnovnih šolah, ki dosega na leto znesek 60 milijonov evrov in velikokrat prihaja iz že omenjene Padske nižine. Padska nižina je kemično (pesticidno) najbolj kontaminirano območje Evrope in zahodni vetrovi nad Slovenijo zanašajo visoke koncentracije teh strupov. Poglejte si na Youtube prispevek CNN! To bi moral biti predmet razprave v državnem zboru, čezmejno onesnaževanje (crossborder pollution) Slovenije s strani Italije. Za nas pa premislek, da namesto slovenskih kmetov 60 milijonov evrov pokasirajo prekupčevalci s svinjarijo, ki jo prodajajo kot hrano. In to potem pojedjo otroci! Resnično svinjarija!

Tekst: Vlasta Nussdorfer
predsednica kluba z razlogom – Janine Slovenke

Znanilci radosti življenja

Na večer izbora Janine Slovenke leta 2011 sem bila v Gale-Krvina v Gorenji vasi. Vzrok bil naravnost čudovit. Tam je saj Draksler pripravila prvo mostojno likovno razstavo Življenja nam pripovedujejo. Na delih velikih akrilnih platnih je s pomočjo prijateljev Sama Jelarja, Pina, Boruta Seljaka in Janine Moškona prispevala čudovita likovna dela, vse pod mentorstvom slikarke Tatjane Ferengja. Janine galerije sta ponudila lastnika Janine galerije, Zdravko in Janine Krvina.

Janina Draksler je dekle z dobovimi sindromom. Z ustvarjanjem izraža svoja čustva in misli. Družini, ki jo podpira, je namenila tako prisrčno misel. Sklenila je: »Kajda vas imam.«
»Ker so se tako kot njeni mentorji gostitelja Janine galerije Kr... odločili veliko dobro, da izkupijo od prodanih namenijo nam, da mora edenar v Varstveno de... center Dolfke Boštjančič, Igu. Tam imamo številne otroke, prave sončke. Nekatero tam že od rojstva. Med njimi jih nadvse skrbnih družin in se tam vračajo v dom, ki jim ponuja zavetje.
Dražba likovnih del je uspela, sta za prodajo namenila lastna galerije in prepričana sem, da bo Blaž kmalu z vso opremo pil na smučke, se udeležil tečajev premagal samega sebe. Gotovo bo ostalo še kaj za poletne dni in vsi, ki smo karkoli izmed mujenega na dražbi kupili, smo nam odhajali z neizmerno lepimi in dobrimi občutki.
Kajamo ti nekaj veljajo v tem kruni in neizprosni svet, v kateri smo dan za dnem polni promov zaradi majhnih, drobnih, nepomembnih stvari in dočkov. Če nimamo rdečih čevljev, če dežuje in nam megla odra lase ali uniči pričesko, če je pritisk in takoj ne dobimo

kave, če ... Nekateri imajo veliko hujše probleme. To so otroci, ki nikoli ne bodo mogli skrbeti za svoje starše, ko bodo ti ostareli, saj bodo vedno potrebni pomoči. Ostali bodo večni otroci. Tudi ko njihovih staršev ne bo več.

Zato so taki dogodki najsvetlejša luč v kriznih časih in temačnih dneh. Za take je vredno delati, se žrtvovati, jim podarjati čas in presenečenja.

Blaž nam je kar po mikrofonu povedal, da je zaljubljen v Saro, da se bo z njo poročil in da lahko to kar zapišemo. Živi v svojih sanjah in idealih. Naj mu bo lepo, a tudi Tanji in vsem njenim prijateljem, pa Evi Pirnat, ki bo žansko pleše, pa našem dragemu Roku Slapšaku iz Krškega in še vsem drugim.

Prireditve se je udeležila tudi Slovenka leta Neža Maurer. Številne mame so brale njene čudovite pesmi in gospa Neža je na koncu zapisala nekaj prečudovitih misli. Tu so, da vam priča o poseben svet in edinstveno doživetje tistega lepega torkovega večera.

Bodimo iskreni: Vsak od staršev si želi imeti zdrave, bistre in po možnosti še lepe potomce. To nekaj velja na današnjem »trgu prihodnosti«. A če se zgodi, da se nam rodi »nepopoln« otrok – na primer z downovim sindromom – se ni svet podrl! Res niso ti otroci zakladnica bistrine, telesnih sposobnosti – so pa neizčrpani vir čustev in radosti. Tega nam v sedanjosti zelo primanjkuje. Tudi na razstavi in prireditvi v Galeriji Krvina v Poljanski dolini se je to pokazalo. Razstavljene slike živih mladih slikarjev morda niso umetniško popolne – a so polne vriskajočih barv in veselja do življenja – pa naj gre za konje, žirafe ali ribe. Vsakič, ko bomo sliko pogledali, bomo pomislili: »Ne, to ni umetniško čudo – to je čudo radosti!«

Verjamem, da bodo sčasoma vse galerije, vsi prireditveni prostori radi sprejemali te in podobne znanilce radosti življenja! A prva prva je bila Galerija Krvina!

Meso z velikih farm že dolgo neti vroče polemike. Polno naj bi bilo hormonov in antibiotikov, da grozljivih razmer, v katerih živali na hitro spijajo za zakol, ne omenjamo. Pred nedavnim je nemška organizacija ekologov BUND, kot so poročali tuji mediji, v petih nemških trgovskih verigah odvzela 20 vzorcev piščančjega mesa in v 10 našla nevarne bakterije MRSA in ESBL.

Tekst: RENATA UCMAN

Še jesti piščanca?

Nevarne bakterije MRSA in ESBL v perutnini

Grozljive razmere. Kako sploh pridejo tako nevarne bakterije v nekaj, kar je namenjeno prehrani ljudi? »Predvsem za MRSA, ki je bolnišnična bakterija, so dolgo upali, da bo ostala za bolnišničnimi zidovi. Nemedicinski mikrobiologi smo o tem dvomili in jo upravičeno pričakovali tudi zunaj bolnišnice. Malo verjetno je, da je MRSA pridobila odpornost na antibiotike v piščančereji. Bolj verjetno je, da so perutnino okužili kliconosi,« pojasnjuje dr. Gorazd Pretnar, vodja mikrobiološkega laboratorija Zavoda za zdravstveno varstvo Koper.

Dr. Gorazd Pretnar: Živali na farmah doživljajo strahoten stres.

Kar niti ni čudno glede na to, v kakšnih razmerah živijo te živali. Samostojni raziskovalec Anton Komat o tem razlaga: »Piščanci so nedvomno tako oslajeni zaradi grozljivih razmer na farmah. Na enem kvadratnem metru prostora vzrejujejo dvajset piščancev. To pomeni, da je eden približno na površini A4-lista. V taki gostoti, z minimalno osvetlitvijo, te živali doživljajo izjemen stres. Zato jim morajo že pri starosti deset dni odrezati kljune, ker bi se med sabo pokončali. Ko jim dajo krmilo, ki ima dodane vse možne dodatke za rast, je prirast tkiva tako hiter, da se žile ne morejo tako hitro razvijati. Zato jim pri živem telesu razpa-

da tkivo. Ravno zaradi tega morajo biti pod stalno antibiotično terapijo, da ne bi izbruhnila infekcija in da živali ne bi množično obolele, hkrati z antibiotiki še hitreje pridobivajo težo in se debelijo. Zaradi močnega stresa imajo razsut imunski sistem. V stiku z antibiotiki postanejo bakterije odporne. Ko postanejo preveč odporne nanje, se razvijejo odporni sevi bakterij, ki jim priljubljeno pravijo MRSA. Zato je treba vedeti, da farmsko meso nosi bolezen, hkrati

Prebavne težave zaradi okuženih živil

Ali se bakterije MRSA in ESBL, ki so že v mesu piščanca, po zakolu razmnožujejo in se lahko razširijo tudi na druge vrste mesa, ki so nepakirane v trgovski vitrini? Prof. dr. Peter Raspor pojasnjuje: »Da, če je živilo okuženo in če ni primerno hranjeno in hlajeno. Potem se lahko v njem namnožijo te bakterije in proizvedejo takšno količino strupov, da povzročijo pri človeku prebavne težave. Tako imenovane alimentarne zastupitve stafilokokne etiologije se večinoma pojavljajo sezonsko, konec poletja in decembra. V Ameriki so tretje najpogostejše.«

Anton Komat: Že 20 let ne jem piščancev z velikih farm.

Živali s farm – leglo bakterij?

Piščančje meso je lahko okuženo z več mikroorganizmi
Ali se lahko pri piščančjem mesu pogosteje pojavijo tudi katere druge nevarne bakterije? Dr. Peter Raspor na vprašanje odgovarja: »Da. Kadar govorimo o piščancih, je kar nekaj mikroorganizmov, ki se lahko znajdejo na njihovi površini. Gotovo sta na prvem mestu običajno omenjena salmonela in kampilobakter.«

Priprava kosila v skafandru? Kakšno zdravstveno nevarnost bakterije MRSA in ESBL v piščančjem mesu pomenijo za kupce? »Ker bo perutnina toplotno obdelana, naj nas iz tega zornega kota to ne skrbi. Seveda nas lahko skrbi delo s takim mesom pred toplotno obdelavo. Takrat se lahko okužimo, zlasti če smo drugače bolni in je naš imunski sistem kakorkoli okvarjen ali oslavljen z zdravlili. Še večjo nevarnost za okužbo pomeni že majhna rana na rokah ali kje drugje, kamor sežemo z roko. Poleg tega nas pri MRSA in njej podobnih bakterijah skrbi tudi, ker lahko z njimi okužimo tudi drugo hrano in bakterijam omogočimo, da se prekomerno razmnožijo,« raz-

se vse, kar na farmi pojedjo te živali, prenaša na človeka. Živali s teh farm so tudi leglo bakterij za človeka. Zato sam že 20 let ne jem piščancev z velikih farm, prav tako ne drugega belega ali rdečega mesa. Pri nas doma uživamo le ribe.«

laga dr. Gorazd Pretnar in še dodaja, da je okužba z bakterijo MRSA smrtno nevarna predvsem za bolne ljudi.
Mikrobiolog dr. Peter Raspor, predstojnik Katedre za biotehnologijo, mikrobiologijo in varnost živil z Biotehniške fakultete v Ljubljani, svetuje, kako ravnati: »Če meso primeramo hranimo, upoštevamo primeren čas in temperaturo hranjenja ter poskrbimo, da ni v navzkrižnem kontaktu z živali, ki se bodo užila sveža, potem je verjetnost, da bo kaj narobe, zelo majhna. V hladnem se bakterije ne razmnožujejo, vendar preživijo dolgotrajno zamrzovanje. Prav tako je dobro biti pozoren na vse pripomočke v kuhinji, s katerimi delamo z živali, torej na nože, žlice in podobno, saj z njimi lahko zelo učinkovito prenesemo bakterije na drugo živilo. Še zlasti z neumitimi rokami. Okužbe lahko preprečimo s higieno. Nujno je, da upoštevamo higienske ukrepe in da povsod v kuhinji ločujemo čiste in nečiste poti, torej surovo, presno in toplotno neobdelano od toplotno obdelanih živil.« ■

Prof. dr. Peter Raspor: Potrebna je dosledna higiena!

ZA NOVE NAROČNIKE komplet avtokozmetike

samo 25,50 €

Auto Bild SLOVENIJA

Naročite se lahko prek: e-pošte: narocnina@autobild.si, po telefonu: 01/5880-040 ali pošljite SMS z vsebino OGL NAR na 2929

Za informacije pokličite naročniški oddelek na tel.: 01/5880-040 ali 01/5880-041. V ceno so vključeni stroški polnitve in DDV. Naročnina se samodejno podaljšuje, zato nas v primeru, da revije ne boste več želeli prejemati, vsaj 14 dni pred letnim plačevanjem naročnine o tem pisno obvestite. Navedene podatke podajete vodi v zbirki naročnikov še pet let po prenehanju naročniškega razmerja. Darilo vam bomo poslali po plačilu naročnine. Stroške polnitve boste poravnali ob prejemu pošiljke. Akcija traja do porabe zaloga.

Darila za naročniško akcijo prispeva: KA3, d.o.o. info@ka3.si www.ka3.si